

BİLİM VE ARAŞTIRMA ETİĞİ

DOÇ. DR. SEHER YALÇIN

Etik Kuramlar

- Bilimsel kuramlar, belli sorulara akla uygun ve ikna edici cevaplar bulma çabasındadır. Buna göre etiğin ahlak ve ahlaklı olanı konu edindiği düşünülürse ahlak nedir ve ahlaklı olan nedir sorusuna verilen cevap kadar etik kuramı vardır (Koçak, 2019, s.24).
- Etik, “Uygulamalı (Betimleyici), Normatif ve Metaetik olmak üzere ahlak felsefesinde üç ayrı araştırma düzeyine sahiptir. Bu alanlar içerisinde normatif etiğin altında “Teleolojik, Aksiyolojik ve Deontolojik” olmak üzere üç alan daha bulunmaktadır (Koçak, 2019, s.24).

Uygulamalı Etik

- **Uygulamalı etik**, belli özel alanlarda ortaya çıkan etik sorunların tartışılması için kriterler yaratma ve bu özel alanlarda bu kriterlerin insan davranışlarında uygulanması ile ilgilenir (Aydın, 2019, s.34).
- İnsanların ne yapmaları gerektiğine cevap aramaktan çok «insanlar ne yapıyor?» sorusuna cevap arar (Koçak, 2019, s.24).
- İş etiği, eğitim etiği ...

Meta Etik

- **Meta etik**, etiğin doğası ve ahlaki gerekçelendirme hakkında yorumlar yapar. Etiğin görelî olup olmadığı ya da insanın hep kendi çıkarları için davranıp davranmadığı gibi tartışmalar bu kapsama girer. Etik değerlerin doğasını ve özelliklerini analiz ederek, anlamaya çalışır (Aydın, 2019, s.34).

Normatif etik

- **Normatif etik**, eylemlere rehberlik sağlamayı amaçlar ve «ne yapmayalım?» Sorusunun yanıtını verecek süreçleri tanımlamayı hedefler. Ahlaki eylemlerimizin içeriğine karar vermemizle ilgilenir (Aydın, 2019, s.34).

Normatif Etik Kuramı:

Teleolojik etik/Sonuç etiği

- **Sonuç etiği ya da teleolojik kuramlar**, “ne yapmam gerekir?” sorusunun cevabını aramakta ve bir iř veya davranışın sonucu üzerine yoğunlaşmaktadır (Aydın, 2019, s.35).
- Sonuçcu etik kuramının bir eylemin doğruluğunu ölçmede kullandığı en temel ölçüt, «en fazla sayıda insanın en yüksek mutluluğa ulaşmasıdır.» (Koçak, 2019).

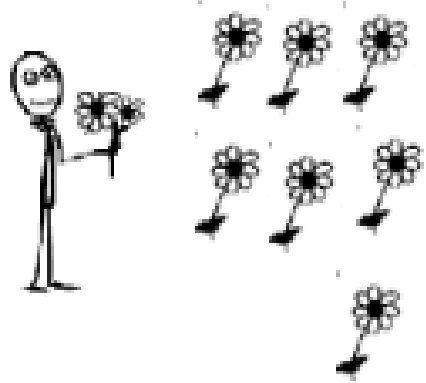
Normatif Etik:

Ödev etiği: Deontolojik Kuram

Deontolojik etik, yalnızca eylemin sonuçlarına değil, aynı zamanda eylemin türü ve ahlaki ilke ve kuralların izlenip izlenmediğine de odaklanmaktadır (Aydın, 2019, s.36). İsmiinin yunanca karşılığı nedeniyle bu etik yaklaşım “görev etiği” olarak tanımlanmaktadır.

Çizimler (Koçak, 2019, s. 25)

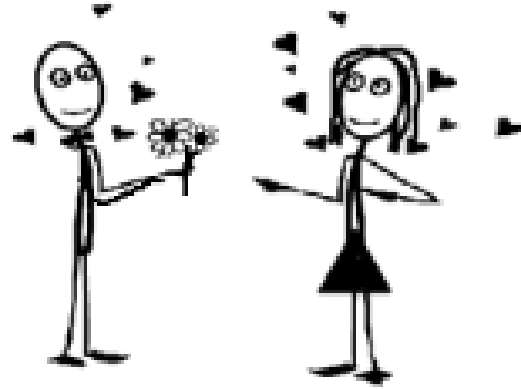
1. Adım: Betimleyici Etik

Erkek bir parktaki çiçekleri koparıyor. Neden koparıyor olabilir?

Ne yapıyor ve neden yapıyor sorularının cevabı betimleyici etiğin konusudur.

2. Adım: Normatif Etik

Erkek, birinci karede topladığı çiçeklerden bir demet yaptı ve duruyor.

İnsanların birbirini mutlu etmesi "iyi" ahlaklı bir davranış o yüzden bu çiçekleri kadına vermeli.

Ne yapmalı ya da ne yapmalıyım sorusunun cevabı normatif etiğin konusudur.

3. Adım: Metaetik

Peki, mutlu etmek için çiçek mi vermek gerekir? Bu ahlaklı bir davranış mıdır?

Parktaki çiçekleri koparmak doğru bir davranış mıdır? Her ikisi de ahlaklı davranışlar mıdır?

Bu tartışmalar ise metaetiğin konusudur.

Kaynakça

- Aydın, İ. (2019). *Eğitim ve Öğretimde Etik* (10.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Koçak, D. (2019). Etik Kavramı, Etik Kuramları ve Öğretmenlik Meslek Etiği. Ed. K. Yılmaz, ve R. S. Arık, *Bilim ve Araştırma Etiği* içinde (s.14-43), Ankara: Pegem Akademi.